

ابوالعاص بن مَنبّه (خام)

ابوالعاص بن مَنبّه: ابوالعاص(عاص) بن منبه بن الحجاج بن عامر [۱] او پیش از هجرت پیامبر(صلی الله علیه وآله)، اسلام را پذیرفت؛ اما به جهت دنیاگرایی، از مهاجرت با ایشان خودداری کرد [۲]. برخی گفته‌اند: ابوالعاص هنگام هجرت مسلمانان، به وسیله بستگان و قبیله‌اش محبوس، و از مهاجرت منع شد. [۳] قبل از آغاز جنگ بدر و در پی اخبار سران قریش که هرکس در جنگ با مسلمانان شرکت نکند، خانه‌اش ویران و اموالش مصادره می‌شود، [۴] با کراهت [۵] و از روی تقیّه [۶] با آنان همراه شد. گفته‌اند: چون سپاه اسلام را ضعیف دید، در حقانیت اسلام تردید کرد؛ [۷] بدین ترتیب از اسلام برگشت و در حال ارتداد، در جنگ بدر* با شمشیری به نام ذوالفقار، رو در روی علی(علیه السلام) ایستاد و به دست ایشان کشته شد. [۸] سپس پیامبراکرم، آن شمشیر را به امام علی بخشید. [۹] بر پایه نقل طبری، ابوالعاص از جمله منافقان بیمار دلی بود که می‌گفت: «عَرَّ هَوْلًا دَبُّهُمْ؛ ایشان، [۱۰] را دینشان فریفته است». (انفال: ۴۹) [۱۱] خداوند در نکوهش وی و گروه هم‌کیش او می‌فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا الْمَلِيكَةَ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا= کسانی که بر خویشان ستم‌کار بوده‌اند، [۱۲] فرشتگان* جانشان را می‌گیرند، می‌گویند: «در چه [۱۳] بودید؟» پاسخ می‌دهند: «ما در زمین از مستضعفان بودیم.» می‌گویند: «مگر زمین خدا وسیع نبود تا در آن مهاجرت کنید؟» پس آنان جای‌گاهشان [۱۴] است، و دوزخ بد سرانجامی است». (نساء: ۹۷) [۱۵]

از زمان و مکان ولادت و زندگی اجتماعی و احوال شخصی ابن‌منبه جز موارد مذکور، مطلبی در تاریخ نقل نشده است. وی با دیگر مشرکان کشته شده در جنگ بدر، در چاه بدر مدفون شد. [۱۶]

منابع:

البدایة والنهابة؛ تفسیر مبهمات القرآن؛ جامع‌البیان عن تأویل آی القرآن؛ الدر المنثور فی التفسیر بالمأثور؛ السیرة النبویه، ابن‌هشام؛ مجمع‌البیان فی تفسیر القرآن؛ المنطق فی اخبار قریش.

- [۱۷] . السیرة النبویه، ج ۲، ص ۶۴۱.
- [۱۸] . جامع‌البیان، مج ۴، ج ۵، ص ۳۱۸-۳۱۷.
- [۱۹] . السیرة النبویه، ج ۲، ص ۶۴۱.
- [۲۰] . جامع‌البیان، مج ۴، ج ۵، ص ۳۲۰؛ الدر المنثور، ج ۲، ص ۶۴۸.
- [۲۱] . جامع‌البیان، مج ۴، ج ۵، ص ۳۱۸.
- [۲۲] . البدایة والنهابة، ج ۳، ص ۲۳۲.
- [۲۳] . مجمع‌البیان، ج ۲، ص ۱۵۰.
- [۲۴] . السیرة النبویه، ج ۲، ص ۷۱۲؛ جامع‌البیان، مج ۴، ج ۵، ص ۳۱۸.
- [۲۵] . المنطق، ص ۴۱۱.
- [۲۶] . مبهمات القرآن، ج ۱، ص ۵۱۶.
- [۲۷] . السیرة النبویه، ج ۲، ص ۶۴۱؛ جامع‌البیان، مج ۴، ج ۵، ص ۳۱۸؛ مجمع‌البیان، ج ۳، ص ۱۵۰.